

I

(Teisėkūros procedūra priimami aktai)

DIREKTYVOS

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA (ES) 2016/800

2016 m. gegužės 11 d.

dėl procesinių garantijų vaikams, kurie baudžiamajame procese yra įtariamieji ar kaltinamieji

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 82 straipsnio 2 dalies b punktą,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,

pasikonsultavę su Regionų komitetu,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros ⁽²⁾,

kadangi:

- (1) šios direktyvos tikslas – nustatyti procesines garantijas, kuriomis užtikrinama, kad vaikai, tai yra jaunesni nei 18 metų asmenys, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, galėtų suprasti ir sekti tą procesą ir naudotis savo teise į teisingą bylos nagrinėjimą, ir užkirsti kelią naujiems vaikų nusikaltimams bei skatinti jų socialinę integraciją;
- (2) šia direktyva, kuria nustatomos bendros būtiniausios taisyklės dėl vaikų, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji, procesinių teisių apsaugos, siekiama stiprinti valstybių narių pasitikėjimą viena kitos baudžiamojo teisingumo sistemomis ir taip pagerinti sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimą. Tokiomis bendromis būtiniausiomis taisyklėmis taip pat turėtų būti pašalintos laisvo piliečių judėjimo visoje valstybių narių teritorijoje kliūtys;
- (3) nors valstybės narės yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK), Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto ir JT vaiko teisių konvencijos šalys, patirtis rodo, kad vien tai ne visada suteikia pakankamai pasitikėjimo kitų valstybių narių baudžiamosios teisės sistemomis;
- (4) 2009 m. lapkričio 30 d. Taryba priėmė Rezoliuciją dėl veiksmų plano, skirto įtariamųjų ar kaltinamųjų baudžiamuosiuose procesuose procesinėms teisėms stiprinti ⁽³⁾ (toliau –veiksmų planas). Veiksmų plane raginama palaipsniui tvirtinti priemones, susijusias su teise į vertimą raštu ir žodžiu (A priemonė), teise į informaciją apie teises ir informaciją apie kaltinimus (B priemonė), teise į teisinę konsultaciją ir teisinę pagalbą (C priemonė), teise į giminių, darbdavių ir konsulinių įstaigų informavimą (D priemonė), taip pat su specialiomis pažeidžiamų įtariamųjų ar kaltinamųjų apsaugos priemonėmis (E priemonė). Veiksmų plane pabrėžiama, kad tvarka, kuria

⁽¹⁾ OL C 226, 2014 7 16, p. 63.

⁽²⁾ 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento pozicija ir 2016 m. balandžio 21 d. Tarybos sprendimas (dar nepaskelbtas Oficialiajame leidinyje).

⁽³⁾ OL C 295, 2009 12 4, p. 1.

jame nurodytos teisės, yra orientacinė, o tai reiškia, kad ji gali būti keičiama, atsižvelgiant į prioritetus. Veiksmų planas parengtas taip, kad veiktų kaip visuma; jo visa nauda bus juntama tik įgyvendinus visus jo elementus;

- (5) 2009 m. gruodžio 11 d. Europos Vadovų Taryba palankiai įvertino veiksmų planą ir įtraukė jį į Stokholmo programą „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“⁽¹⁾ (2.4 punktą). Europos Vadovų Taryba pabrėžė, kad veiksmų planas nėra baigtinis, ir paragino Komisiją išnagrinėti kitus įtariamųjų ir kaltinamųjų būtiniausių procesinių teisių aspektus ir įvertinti, ar reikia nagrinėti kitus klausimus, pavyzdžiui, nekaltumo prezumpciją, siekiant geriau bendradarbiauti toje srityje;
- (6) šiuo metu jau patvirtintos keturios priemonės dėl procesinių teisių baudžiamajame procese, būtent Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/64/ES⁽²⁾, 2012/13/ES⁽³⁾, 2013/48/ES⁽⁴⁾ ir (ES) 2016/343⁽⁵⁾;
- (7) šia direktyva remiamos vaiko teisės, atsižvelgiant į Europos Tarybos gaires dėl vaiko interesus atitinkančio teisingumo;
- (8) kai vaikai yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese arba jiems taikoma Europos arešto orderio vykdymo procedūra pagal Tarybos pagrindų sprendimą 2002/584/TVR⁽⁶⁾ (toliau – perduoti prašomi asmenys), valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pirmiausia visada būtų vadovaujama vaiko interesais pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 24 straipsnio 2 dalį;
- (9) vaikams, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys, kad būtų išsaugotos jų galimybės vystytis ir vėl integruotis į visuomenę;
- (10) ši direktyva turėtų būti taikoma vaikams, kurie yra įtariamieji arba kaltinamieji baudžiamajame procese, ir vaikams, kurie yra perduoti prašomi asmenys. Atitinkamos šios direktyvos nuostatos turėtų būti taikomos vaikams, kurie yra perduoti prašomi asmenys, nuo jų sulaikymo vykdančiojoje valstybėje narėje momento;
- (11) ši direktyva ar tam tikros jos nuostatos taip pat turėtų būti taikomos įtariamiesiems ar kaltinamiesiems baudžiamajame procese ir perduoti prašomiems asmenims, kai šie asmenys buvo vaikai tuo metu, kai jų atžvilgiu turėjo būti vykdomas procesas, tačiau kuriems vėliau suėjo 18 metų, ir kai tinkama taikyti šią direktyvą atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, įskaitant atitinkamo asmens brandą ir pažeidžiamumą;
- (12) jei asmuo tampa įtariamoju arba kaltinamoju baudžiamajame procese jau sulaukęs 18 metų, tačiau nusikalstama veika padaryta, kai asmuo dar buvo vaikas, valstybės narės raginamos taikyti šia direktyva nustatytas procesines garantijas, kol tam asmeniui sukaks 21 metai, bent jau kiek tai susiję su nusikalstamomis veikomis, padarytomis to paties įtariamojo ar kaltinamojo, kai tos nusikalstamos veikos yra bendrai tiriamos ir už jas patraukiama baudžiamojon atsakomybėn, nes jos yra neatsiejamai susijusios su baudžiamuoju procesu, prasidėjusiu prieš tam asmeniui sueinant 18 metų;
- (13) valstybės narės turėtų nustatyti vaiko amžių remdamosi paties vaiko pateikiama informacija, vaiko civilinės būklės patikrinimu, dokumentų analize, kitais įrodymais, o jei tokių įrodymų nėra arba jie negalutiniai, sveikatos patikrinimu. Sveikatos patikrinimas turėtų būti atliekamas tik kraštutiniu atveju ir griežtai gerbiant vaiko teises, fizinę neliečiamybę ir žmogaus orumą. Jei dėl asmens amžiaus lieka abejonių, šios direktyvos tikslais preziumuojama, kad tas asmuo yra vaikas;

⁽¹⁾ OL C 115, 2010 5 4, p. 1.

⁽²⁾ 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/64/ES dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese (OL L 280, 2010 10 26, p. 1).

⁽³⁾ 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012 6 1, p. 1).

⁽⁴⁾ 2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/48/ES dėl teisės turėti advokatą vykstant baudžiamajam procesui ir Europos arešto orderio vykdymo procedūroms ir dėl teisės reikalauti, kad po laisvės atėmimo būtų informuota trečioji šalis, ir teisės susisiekti su trečiaisiais asmenimis ir konsulinėmis įstaigomis laisvės atėmimo metu (OL L 294, 2013 11 6, p. 1).

⁽⁵⁾ 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016 3 11, p. 1).

⁽⁶⁾ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002 7 18, p. 1).

- (14) ši direktyva neturėtų būti taikoma kai kurių nedidelių pažeidimų atvejais. Tačiau ji turėtų būti taikoma, kai iš vaiko, kuris yra įtariamasis ar kaltinamasis, atimta laisvė;
- (15) kai kuriose valstybėse narėse kita institucija nei jurisdikciją baudžiamosiose bylose turintis teismas turi kompetenciją už palyginti nedidelius pažeidimus skirti kitas sankcijas nei laisvės atėmimas. Tai gali būti, pavyzdžiui, kelių eismo taisyklių pažeidimai, kurie padaromi itin dažnai ir kurie gali būti nustatomi vykdant eismo kontrolę. Tokiais atvejais būtų neprotinga reikalauti, kad kompetentingos institucijos užtikrintų visas pagal šią direktyvą numatytas teises. Kai valstybės narės teisėje numatyta, kad sankcijas už nedidelius pažeidimus skiria tokia institucija, ir jei numatyta apskundimo teisė jurisdikciją baudžiamosiose bylose turinčiame teisme arba galimybė kitaip perduoti bylą tokiam teismui, ši direktyva turėtų būti taikoma tik procesui tame teisme pateikus tokį skundą arba perdavus jam bylą;
- (16) kai kuriose valstybėse narėse tam tikri nedideli pažeidimai, visų pirma nedideli kelių eismo taisyklių pažeidimai, nedideli savivaldybių nustatytų bendrų taisyklių pažeidimai ir nedideli viešosios tvarkos pažeidimai, laikomi nusikalstamomis veikomis. Tokiais atvejais būtų neprotinga reikalauti, kad kompetentingos institucijos užtikrintų visas pagal šią direktyvą numatytas teises. Kai valstybės narės teisėje nustatyta, kad už nedidelius pažeidimus negali būti skiriama laisvės atėmimo sankcija, ši direktyva turėtų būti taikoma tik jurisdikciją baudžiamosiose bylose turinčiame teisme vykstančiam procesui;
- (17) ši direktyva turėtų būti taikoma tik baudžiamajam procesui. Ji neturėtų būti taikoma kitų rūšių procesams, visų pirma procesams, kurie specialiai sukurti vaikams ir kuriems pasibaigus būtų galima skirti apsaugos, taisomąsias ar auklėjamojo poveikio priemones;
- (18) ši direktyva turėtų būti įgyvendinama atsižvelgiant į direktyvų 2012/13/ES ir 2013/48/ES nuostatas. Šia direktyva suteikiama papildomų garantijų, susijusių su vaikams ir tėvų pareigų turėtoju teiktina informacija, kad būtų atsižvelgta į specialius vaikų poreikius ir pažeidžiamumą;
- (19) vaikai turėtų gauti informaciją apie bendrus proceso eigos aspektus. Tuo tikslu jiems visų pirma turėtų būti trumpai, tiek, kiek įmanoma vykdant baudžiamąjį procesą, paaiškinama apie kitas procedūrinės proceso stadijas ir dalyvaujančių institucijų vaidmenį. Kokią informaciją pateikti turėtų priklausyti nuo bylos aplinkybių;
- (20) informacija, susijusi su teise į sveikatos patikrinimą, vaikams turėtų būti suteikiama kuo ankstesnėje proceso stadijoje, vėliausiai iki laisvės atėmimo, kai tokia priemonė taikoma vaikui;
- (21) kai vaiko laisvė yra atimta, raštiškame pranešime apie teises, kuris pateikiamas vaikui pagal Direktyvą 2012/13/ES, turėtų būti pateikiama aiški informacija apie pagal šią direktyvą suteikiamas vaiko teises;
- (22) valstybės narės raštu, žodžiu arba abiem būdais turėtų informuoti tėvų pareigų turėtoją apie taikytinas procesines teises. Informacija turėtų būti suteikiama kuo skubiau ir būti pakankamai išsami, kad būtų galima užtikrinti teisingą procesą ir veiksmingą vaiko naudojimąsi teisėmis;
- (23) tam tikromis aplinkybėmis, kurios taip pat gali būti susijusios tik su vienu iš asmenų-tėvų pareigų turėtojų, informacija turėtų būti teikiama kitam tinkamam vaiko nurodytam ir kompetentingos institucijos tokiu pripažintam suaugusiajam. Viena iš tokių aplinkybių yra padėtis, kai yra objektyvių ir faktinių pagrindų, nurodančių ar keliančių įtarimą, kad suteikus informaciją tėvų pareigų turėtoju galėtų būti iš esmės sukeltas pavojus baudžiamajam procesui, visų pirma, kai galėtų būti sunaikinti ar pakeisti įrodymai, padarytas poveikis liudytojams arba kai tėvų pareigų turėtojas galėtų būti dalyvavęs įtariamoje nusikalstamoje veikoje kartu su vaiku;
- (24) kai aplinkybės, dėl kurių kompetentingos institucijos informaciją suteikė tinkamam suaugusiajam, kuris nėra tėvų pareigų turėtojas, išnyksta, visa informacija, kuri vaikui suteikiama pagal šią direktyvą ir kuri išlieka aktuali proceso eigai, turėtų būti suteikiama tėvų pareigų turėtoju. Šis reikalavimas neturėtų bereikalingai pratęsti baudžiamojo proceso;

- (25) vaikai, kurie yra įtariamieji arba kaltinamieji, turi teisę turėti advokatą pagal Direktyvą 2013/48/ES. Kadangi vaikai yra pažeidžiami ir ne visada gali visiškai suprasti ir sekti baudžiamąjį procesą, šioje direktyvoje nurodytais atvejais jiems turėtų padėti advokatas. Tais atvejais valstybės narės turėtų pasirūpinti, kad vaikui padėtų advokatas, jeigu vaikas ar tėvų pareigų turėtojas nepasirūpino tokia pagalba. Valstybės narės turėtų suteikti teisinę pagalbą, kai tai reikalinga siekiant užtikrinti, kad vaikas gautų veiksmingą advokato pagalbą;
- (26) teikiant šioje direktyvoje numatytą advokato pagalbą suponuojama, kad vaikas turi teisę turėti advokatą pagal Direktyvą 2013/48/ES. Taigi, jei taikant Direktyvos 2013/48/ES nuostatą būtų neįmanoma advokato pagalba vaikui pagal šią direktyvą, tokia nuostata neturėtų būti taikoma vaikų teisei turėti advokatą pagal Direktyvą 2013/48/ES. Kita vertus, šioje direktyvoje nustatytos nukrypti leidžiančios nuostatos ir išimtys dėl advokato pagalbos neturėtų daryti poveikio teisei turėti advokatą pagal Direktyvą 2013/48/ES arba teisei į teisinę pagalbą pagal Chartiją bei EŽTK ir nacionalinę bei kitą Sąjungos teisę;
- (27) šioje direktyvoje numatytos nuostatos dėl advokato pagalbos turėtų būti taikomos nepagrįstai nedelsiant, kai vaikams pranešama, kad jie yra įtariamieji ar kaltinamieji. Šioje direktyvoje advokato pagalba reiškia, kad baudžiamajame procese teisinę pagalbą teikia ir atstovauja advokatas. Kai pagal šią direktyvą numatyta, kad advokato pagalba teikiama apklausos metu, advokatas turėtų privalėti dalyvauti. Nedarant poveikio vaiko teisei turėti advokatą pagal Direktyvą 2013/48/ES, teikiant advokato pagalbą nereikalaujama, kad advokatas dalyvautų atliekant visus tyrimo ar įrodymų rinkimo veiksmus;
- (28) su sąlyga, kad tai atitinka teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, valstybių narių pareiga suteikti vaikams, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji, advokato pagalbą pagal šią direktyvą neapima: vaiko tapatybės nustatymo; nustatymo, ar turėtų būti pradėtas tyrimas; patikrinimo, ar asmuo neturi ginklų, arba kitų panašių saugumo klausimų; kitų tiriamųjų ar įrodymų rinkimo veiksmų atlikimo, nei konkrečiai nurodyti šioje direktyvoje, kaip antai kūno apžiūrų, fizinių patikrinimų, kraujo tyrimų, tyrimų girtumui nustatyti ar kitų panašių tyrimų arba fotografavimo ar pirštų antspaudų ėmimo; arba vaiko pristatymo kompetentingai institucijai ar vaiko atidavimo tėvų pareigų turėtojui arba kitam tinkamam suaugusiajam pagal nacionalinę teisę;
- (29) kai vaikas, kuris pradžioje nebuvo įtariamuoju arba kaltinamuoju, pvz., buvo liudytoju, tampa įtariamuoju arba kaltinamuoju, tas vaikas turėtų turėti teisę neduoti parodymų prieš save ir teisę tylėti pagal Sąjungos teisę ir EŽTK, kaip išaiškinta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) ir Europos Žmogaus Teisių Teismo. Todėl šioje direktyvoje pateikiama aiški nuoroda į praktinį atvejį, kai toks vaikas per policijoje ar kitoje teisėsaugos institucijoje atliekamą apklausą baudžiamajame procese tampa įtariamuoju arba kaltinamuoju. Kai, vykstant tokiai apklausai, vaikas, kuris nėra įtariamasis ar kaltinamasis, tampa įtariamuoju ar kaltinamuoju, apklausa turėtų būti sustabdyta tol, kol vaikas informuojamas, kad jis yra įtariamasis ar kaltinamasis ir jam suteikiama advokato pagalba pagal šią direktyvą;
- (30) su sąlyga, kad tai atitinka teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, valstybės narės turėtų galėti nukrypti nuo pareigos suteikti advokato pagalbą, kai tai neproporcinga atsižvelgiant į bylos aplinkybes, tačiau visuomet pirmiausia turi būti vadovojamasi vaiko interesais. Bet kuriuo atveju vaikai turi gauti advokato pagalbą, kai jų bylą nagrinėja kompetentingas teismas ar teisėjas, kad būtų priimtas sprendimas dėl sulaikymo bet kurioje proceso stadijoje pagal šios direktyvos taikymo sritį, taip pat sulaikymo metu. Be to, laisvės atėmimas neturėtų būti skiriamas kaip bausmė už nusikalstamą veiką, jeigu vaikas negavo tokios advokato pagalbos, kad jam būtų suteikta galimybė veiksmingai naudotis savo teisėmis į gynybą ir, bet kuriuo atveju, per teismo posėdžius. Valstybės narės turėtų galėti šioje srityje nustatyti praktines taisykles;
- (31) valstybės narės turėtų galėti laikinai nukrypti nuo pareigos teikti advokato pagalbą ikiteisminio tyrimo stadijoje dėl įtikinamų priežasčių, būtent kai reikia skubiai išvengti sunkių neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei ar fiziniam neliečiamumui arba kai tyrimo institucijos privalo nedelsiant užkirsti kelią esminiam pavojui, kylančiam baudžiamajam procesui dėl sunkios nusikalstamos veikos, be kita ko, siekiant gauti informaciją apie įtariamus sunkios nusikalstamos veikos bendravikdytojus arba siekiant neprarasti svarbių sunkios nusikalstamos veikos įrodymų. Laikina nukrypdomas dėl vienos iš tų įtikinamų priežasčių, kompetentingos institucijos turėtų galėti apklausti vaikus nedalyvaujant advokatui, su sąlyga, kad jiems pranešta apie jų teisę tylėti ir jie gali naudotis ta

teise, ir kad vykdam tą apklausą nedaromas poveikis teisėms į gynybą, įskaitant teisę neduoti parodymų prieš save. Turėtų būti galima vykdyti apklausą, kiek tai būtina, tik vieninteliu tikslu gauti informaciją, kuri yra svarbi siekiant išvengti sunkių neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei ar fiziniam neliečiamumui, arba siekiant užkirsti kelią esminiam pavojui, kylančiam baudžiamajam procesui. Bet koks šios laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos pažeidimas iš esmės reikštų nepataisomą teisių į gynybą pažeidimą;

- (32) valstybės narės savo nacionalinės teisės aktuose turėtų aiškiai išdėstyti tokios laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos priežastis ir kriterijus ir turėtų apriboti jos taikymą. Visos laikinai nukrypti leidžiančios nuostatos turėtų būti proporcingos, griežtai ribotos trukmės, grindžiamos ne tik įtariamoms nusikalstamos veikos rūšimi ar sunkumu ir jomis neturėtų būti daromas poveikis bendram proceso teisingumui. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tuo atveju, kai laikinai nukrypti leidžiančią nuostatą pagal šią direktyvą leidžia taikyti kompetentinga institucija, kuri nėra teisėjas arba teismas, teismas galėtų įvertinti sprendimą dėl leidimo taikyti laikinai nukrypti leidžiančią nuostatą bent bylos nagrinėjimo stadijoje;
- (33) vaikų bendravimo su savo advokatu konfidencialumas yra itin svarbus veiksnys siekiant užtikrinti veiksmingą naudojimąsi teisėmis į gynybą ir yra viena iš pagrindinių teisės į teisingą bylos nagrinėjimą dalių. Todėl valstybės narės, kai pagal šią direktyvą teikiama advokato pagalba, be jokių išlygų turėtų laikytis posėdžių bei vaiko ir advokato kitų formų bendravimo konfidencialumo. Šia direktyva nedaromas poveikis procedūroms, taikomoms tais atvejais, kai esama objektyvių ir faktinių aplinkybių, leidžiančių įtarti, jog advokatas dalyvauja nusikalstamoje veikoje kartu su vaiku. Pagal šią direktyvą bet kokia advokato nusikalstama veika neturėtų būti laikoma teisėta pagalba vaikui. Pareiga laikytis konfidencialumo reiškia ne tik tai, kad valstybės narės turėtų susilaikyti nuo kišimosi į tokį bendravimą ar dalyvavimo jame, bet ir tai, kad, jei iš vaiko atimta laisvė arba jis kitaip atsiduria valstybės kontroliuojamoje vietoje, valstybės narės užtikrina, kad bendravimo reguliavimo priemonėmis būtų užtikrinamas ir saugomas toks konfidencialumas. Tuo nedaromas poveikis sulaikymo įstaigose įdiegtiems mechanizms, kuriais siekiama užkirsti kelią neteisėtam daiktų perdavimui sulaikytiesiems, kaip antai korespondencijos skanavimui, jei tokiais mechanizmais kompetentingoms institucijoms nesudaromos sąlygos skaityti vaikų ir jų advokato susirašinėjimo. Šia direktyva taip pat nedaromas poveikis nacionalinėje teisėje nustatytoms procedūroms, pagal kurias gali būti atsisakyta leisti išsiųsti korespondenciją, jei siunčėjas nesutinka, kad korespondencija pirmiausia būtų pateikta kompetentingam teismui;
- (34) šia direktyva nedaromas poveikis konfidencialumo pažeidimui, kuris yra būdingas kompetentingų institucijų atliekamai teisėto sekimo veiklai. Be to, šia direktyva nedaromas poveikis darbui, vykdomam, pavyzdžiui, nacionalinių žvalgybos tarnybų siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą pagal Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 4 straipsnio 2 dalį arba kuris patenka į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 72 straipsnio taikymo sritį, kuriuo, remiantis SESV Trečiosios dalies V antraštine dalimi dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, neturi būti daromas poveikis valstybių narių pareigoms palaikyti viešąją tvarką ir užtikrinti vidaus saugumą;
- (35) vaikams, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, turėtų būti suteikiama teisė į individualų vertinimą siekiant nustatyti jų specialius poreikius apsaugos, švietimo, mokymo ir socialinės integracijos srityje ir įvertinti, ar ir kokių mastu baudžiamąjį procesą jiems reikės taikyti specialias priemones, jų baudžiamosios atsakomybės mastą ir atitinkamas sankcijas ar auklėjamojo poveikio priemones tinkamumą;
- (36) atliekant individualų vertinimą, visų pirma turėtų būti atsižvelgta į vaiko asmenybę ir brandą, vaiko ekonomines, socialines ir šeimos aplinkybes, įskaitant gyvenamąją aplinką, ir į vaiko konkretų pažeidžiamumą, kaip antai mokymosi sutrikimus ir bendravimo sunkumus;
- (37) turėtų būti galima pritaikyti individualaus vertinimo mastą ir išsamumą pagal bylos aplinkybes, atsižvelgiant į įtariamoms nusikalstamos veikos sunkumą ir priemones, kurių būtų galima imtis nustačius, kad vaikas yra kaltas padaręs tokią nusikalstamą veiką. Būtų galima panaudoti neseniai atliktą to paties vaiko individualų vertinimą jį atnaujinus;
- (38) kompetentingos institucijos turėtų atsižvelgti į per individualų vertinimą gautą informaciją nustatydamos, ar reikia imtis kokių nors specialių priemonių vaiko atžvilgiu, kaip antai suteikti praktinės pagalbos, vertindamos vaikui taikytinų atsargumo priemonių tinkamumą ir veiksmingumą, pavyzdžiui, priimančios sprendimus dėl laikino sulaikymo ar alternatyvių priemonių, ir, atsižvelgdamos į vaiko individualias savybes ir aplinkybes, kai priimamas sprendimas ar imasi veiksmų vykstant baudžiamajam procesui, įskaitant nuosprendžio priėmimą. Kai individualus vertinimas dar neatliktas, tai neturėtų kliudyti kompetentingoms institucijoms imtis tokių priemonių

ar priimti tokių sprendimų, jeigu laikomasi šioje direktyvoje nustatytų sąlygų, įskaitant individualaus vertinimo atlikimą kuo ankstesnėje proceso stadijoje. Prieš atliekant individualų vertinimą priimamų priemonių ir sprendimų tinkamumas ir veiksmingumas galėtų būti iš naujo įvertintas, kai atliekamas individualus vertinimas;

- (39) individualus vertinimas turėtų būti atliekamas kuo ankstesnėje proceso stadijoje ir tinkamu laiku, kad į jį atlikus gautą informaciją galėtų atsižvelgti prokuroras, teisėjas ar kita kompetentinga institucija prieš pateikiant proceso kaltinamąjį aktą. Vis dėlto turėtų būti galima pateikti kaltinamąjį aktą neatlikus individualaus vertinimo, jei taip atsižvelgiama į vaiko interesus. Toks atvejis, pavyzdžiui, galėtų būti, kai vaikui taikomas kardomasis kalinimas ir laukiant individualaus vertinimo kiltų pavojus bereikalingai pratęsti tokį kalinimą;
- (40) valstybėms narėms turėtų būti suteikta galimybė nukrypti nuo pareigos atlikti individualų vertinimą, kai tokia nukrypti leidžianti nuostata pateisinama bylos aplinkybėmis, be kita ko, atsižvelgiant į įtariamą nusikalstamos veikos sunkumą ir priemones, kurių būtų galima imtis nustačius, kad vaikas yra kaltas padaręs tokią nusikalstamą veiką, su sąlyga, kad nukrypti leidžianti nuostata atitinka vaiko interesus. Tomis aplinkybėmis reikėtų atsižvelgti į visus susijusius elementus, įskaitant tai, ar buvo neseniai atliktas vaiko individualus vertinimas baudžiamajame procese arba ar atitinkamą bylą galima nagrinėti nepateikiant kaltinamojo akto;
- (41) vaikų, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, priežiūros pareiga sustiprinamas sąžiningas teisingumo administravimas, visų pirma, kai iš vaikų atimta laisvė ir todėl jų padėtis yra itin silpna. Siekiant užtikrinti vaiko, iš kurio atimta laisvė, asmens neliečiamumą, vaikas turėtų turėti teisę pasitikrinti sveikatą. Tokį sveikatos patikrinimą kompetentingų institucijų iniciatyva turėtų atlikti gydytojas ar kitas kvalifikuotas specialistas, visų pirma tais atvejais, kai tokį patikrinimą reikia atlikti dėl tam tikrų sveikatos būklės požymių, arba paprašius vaikui, tėvų pareigų turėtojui ar vaiko advokatui. Valstybės narės turėtų nustatyti praktines sveikatos patikrinimų, kurie turi būti atlikti pagal šią direktyvą, ir vaikų galimybės pasitikrinti sveikatą užtikrinimo taisykles. Tokiose taisyklėse, be kita ko, galėtų būti numatyti atvejai, kai per trumpą laikotarpį pateikiami du ar daugiau prašymų dėl to paties vaiko sveikatos patikrinimų;
- (42) vaikai, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, ne visada gali suprasti jų apklausų turinį. Siekiant užtikrinti tokių vaikų pakankamą apsaugą, turėtų būti daromas apklausos, kurią atlieka policija ar kitos teisėsaugos institucijos, garso ir vaizdo įrašas, kai tai daryti yra proporcinga, atsižvelgiant, be kita ko, į tai, ar dalyvauja advokatas ir ar iš vaiko atimta laisvė, visuomet pirmiausia vadovaujantis vaiko interesais. Šia direktyva nereikalaujama, kad valstybės narės darytų vaikų apklausos, kurią atlieka teisėjas ar teismas, garso ir vaizdo įrašus;
- (43) kai pagal šią direktyvą turi būti daromas garso ir vaizdo įrašas, tačiau dėl neįveikiamų techninių problemų tokio įrašo padaryti neįmanoma, policija ar kitos teisėsaugos institucijos turėtų turėti galimybę apklausti vaiką nedarant garso ir vaizdo įrašo su sąlyga, kad dedamos pagrįstos pastangos siekiant išspręsti technines problemas, apklausą atidėti yra netinkama ir kad tai atitinka vaiko interesus;
- (44) nepaisant to, ar daromas vaikų apklausos garso ir vaizdo įrašas, apklausos bet kuriuo atveju turėtų būti atliekamos atsižvelgiant į atitinkamų vaikų amžių ir brandą;
- (45) vaikai, iš kurių atimta laisvė, yra itin pažeidžiami. Todėl dėl galimos rizikos vaikų fiziniams, protiniams ir socialiniams vystymuisi ir dėl to, kad laisvės atėmimas galėtų sudaryti sunkumų jų reintegracijai į visuomenę, reikėtų dėti ypatingas pastangas, kad būtų išvengta vaikų laisvės atėmimo ir, visų pirma, jų sulaukymo bet kokioje proceso stadijoje prieš teismui galutinai nustatant, ar atitinkamas vaikas padarė nusikalstamą veiką. Valstybės narės galėtų nustatyti šio reikalavimo taikymo policijos areštines praktines taisykles, kaip antai policijos pareigūnams skirtas gaires ar nurodymus. Bet kuriuo atveju šis reikalavimas nedarą poveikio policijos pareigūnų ar kitų teisėsaugos institucijų galimybei sulaukyti vaiką tais atvejais, kai tai reikia padaryti *prima facie*, kaip antai *in flagrante delicto* atveju arba iš karto padarius nusikalstamą veiką;

- (46) kompetentingos institucijos visuomet turėtų apsvarstyti galimybę vietoj sulaikymo taikyti jam alternatyvias priemones (toliau – alternatyvios priemonės) ir, kai įmanoma, turėtų tokias priemones taikyti. Tokios alternatyvios priemonės galėtų būti draudimas vaikui būti tam tikrose vietose, išpareigojimas vaikui gyventi konkrečioje vietoje, apribojimai dėl bendravimo su konkrečiais asmenimis, išpareigojimas prisistatyti kompetentingoms institucijoms, dalyvavimas švietimo programose arba, jei vaikas su tuo sutinka, terapinio gydymo ar priklausomybės gydymo programose;
- (47) vaikų sulaikymą turėtų reguliariai peržiūrėti teismas, kurį galėtų sudaryti ir vienas posėdžiaujantis teisėjas. Turėtų būti galimybė tokią reguliarią peržiūrą atlikti *ex officio* teismui arba vaiko, vaiko advokato arba teisminės institucijos, kuri nėra teismas, visų pirma prokuroro, prašymu. Valstybės narės turėtų numatyti tos srities praktines taisykles, įskaitant dėl atvejo, kai teismas *ex officio* jau atliko reguliarią peržiūrą ir vaikas ar vaiko advokatas prašo atlikti tą kitą peržiūrą;
- (48) vaikų sulaikymo atveju jiems turėtų būti taikomos specialios apsaugos priemonės. Visų pirma jie turėtų būti laikomi atskirai nuo suaugusiųjų, nebent tai neatitiktų vaiko interesų, kaip nustatyta JT vaiko teisių konvencijos 37 straipsnio c punkte. Kai sulaikytam vaikui sukanka 18 metų, pagrįstais atvejais atsižvelgiant į atitinkamo asmens aplinkybes jam turėtų būti suteikta galimybė likti toje pačioje sulaikymo įstaigoje. Elgesiui su sulaikytais vaikais, turint omenyje jų pažeidžiamumą, reikėtų skirti ypatingą dėmesį. Vaikams turėtų būti sudaromos jų poreikius atitinkančios sąlygos mokytis;
- (49) valstybės narės turėtų užtikrinti, kad vaikai, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji ir kurie yra laikomi policijos areštinėje, būtų laikomi atskirai nuo suaugusiųjų, nebent tai neatitiktų vaiko interesų arba išskirtinėmis aplinkybėmis to padaryti praktiškai neįmanoma, su sąlyga, kad vaikai laikomi kartu su suaugusiais suderintu su vaiko interesais būdu. Pavyzdžiui, retai apgyvendintose teritorijose išimties atveju turėtų būti galima vaikus laikyti policijos areštinėje kartu su suaugusiais, jei tai neprieštarauja vaiko interesams. Tokiais atvejais iš kompetentingų institucijų turėtų būti reikalaujama ypatingo budrumo, kad būtų apsaugotas vaiko fizinis neliečiamumas ir gerovė;
- (50) turėtų būti įmanoma, kad vaikai būtų sulaikomi su jaunais suaugusiais, nebent tai prieštarauja vaiko interesams. Valstybės narės turi nustatyti, kurie asmenys laikomi jaunais suaugusiais pagal jų nacionalinę teisę ir procedūras. Valstybės narės skatinamos nustatyti, kad vyresni nei 24 metų amžiaus asmenys nebūtų laikomi jaunais suaugusiais;
- (51) vaikų sulaikymo atveju valstybės narės turėtų imtis atitinkamų priemonių, nustatytų šioje direktyvoje. Tokiomis priemonėmis, be kita ko, turėtų būti užtikrinamas veiksmingas ir reguliarus teisės į šeimos gyvenimą taikymas. Vaikai turėtų turėti teisę išsaugoti nuolatinį ryšį su savo tėvais, šeima ir draugais juos lankant ir su jais susirašinėjant, išskyrus atvejus, kai siekiant užtikrinti vaiko ir teisingumo interesus reikalingi ypatingi suvaržymai;
- (52) valstybės narės taip pat turėtų imtis atitinkamų priemonių siekdamos užtikrinti, kad būtų gerbiama vaiko religijos ar tikėjimo laisvė. Atsižvelgiant į tai, valstybės narės visų pirma turėtų susilaikyti nuo kišimosi į vaiko religiją ar tikėjimą. Vis dėlto nereikalaujama, kad valstybės narės imtųsi aktyvių veiksmų, kad padėtų vaikams dalyvauti religinėse apeigose;
- (53) prireikus valstybės narės taip pat turėtų imtis atitinkamų priemonių kitais laisvės atėmimo atvejais. Priemonės, kurių imtasi, turėtų būti proporcingos ir atitikti laisvės atėmimo pobūdį, kaip antai laikymas policijos areštinėje ar sulaikymas, ir jo trukmę;
- (54) tiesiogiai su vaikais bendraujantys specialistai turėtų atsižvelgti į konkrečius įvairių amžiaus grupių vaikų poreikius ir turėtų užtikrinti, kad procedūros būtų jiems pritaikytos. Tais tikslais tie specialistai turėtų būti specialiai parengti dirbti su vaikais;
- (55) su vaikais turėtų būti elgiamasi atsižvelgiant į jų amžių, brandą bei supratimo lygį, atsižvelgiant į bet kokius specialius poreikius, įskaitant bet kokius bendravimo sunkumus, kurių jie gali turėti;

- (56) atsižvelgiant į valstybių narių teisinių tradicijų ir sistemų skirtumus, vaikų privatumas vykstant baudžiamajam procesui turėtų būti kuo geriau užtikrintas siekiant, be kita ko, sudaryti palankesnes sąlygas vaikų reintegracijai į visuomenę. Valstybės narės turėtų numatyti, kad teismo posėdžiai, kuriuose dalyvauja vaikai, paprastai vyktų nedalyvaujant visuomenei arba leisti teismams ar teisėjams nuspręsti rengti tokius posėdžius nedalyvaujant visuomenei. Tai nedaro poveikio sprendimams, kurie pagal EŽTK 6 straipsnį skelbiami viešai;
- (57) vaikai turėtų turėti teisę būti lydimi tėvų pareigų turėjo teismo posėdžiuose, kuriuose jie turi dalyvauti. Jei tėvų pareigas to paties vaiko atžvilgiu turi daugiau nei vienas asmuo, vaikui turėtų būti suteikta teisė būti lydimum jį visų, nebent tai praktiškai neįmanoma nepaisant kompetentingų institucijų pagrįstų pastangų. Valstybės narės turėtų nustatyti praktines vaikų naudojimosi teise būti lydimiems tėvų pareigų turėjo teismo posėdžiuose, kuriuose jie turi dalyvauti, taisykles ir sąlygas, pagal kurias lydinčiam asmeniui gali būti laikinai neleidžiama dalyvauti teismo posėdžiuose. Tokiose taisyklėse, be kita ko, galėtų būti aptartas atvejis, kai tėvų pareigų turėtojas laikinai negali lydėti vaiko arba kai jis nenori pasinaudoti galimybe lydėti vaiką, su sąlyga, kad atsižvelgiama į vaiko interesus;
- (58) tam tikromis aplinkybėmis, kurios gali būti susijusios tik su vienu iš tėvų pareigų turėtojų, vaikas turėtų turėti teisę būti lydimas per teismo posėdžius kito nei tėvų pareigų turėtojas tinkamo suaugusiojo. Vienos iš tų aplinkybių yra atvejis, kai tai, kad tėvų pareigų turėtojas, lydintis vaiką, galėtų iš esmės kelti pavojų baudžiamajam procesui, visų pirma, kai objektyvios ir faktinės aplinkybės nurodo ar kelia įtarimą, kad galėtų būti sunaikinti ar pakeisti įrodymai, padarytas poveikis liudytojams arba kai tėvų pareigų turėtojas galėtų būti dalyvavęs įtariamoje nusikalstamoje veikoje kartu su vaiku;
- (59) pagal šią direktyvą vaikai taip pat turėtų turėti teisę būti lydimi tėvų pareigų turėjo kitose proceso stadijose, kuriose jie dalyvauja, kaip antai per policijos apklausą;
- (60) kaip išaiškino Teisingumo Teismas ir Europos Žmogaus Teisių Teismas, kaltinamojo teisė asmeniškai dalyvauti teismo procese yra grindžiama teise į teisingą bylos nagrinėjimą, kuri numatyta Chartijos 47 straipsnyje ir EŽTK 6 straipsnyje. Valstybės narės turėtų imtis atitinkamų priemonių paskatinti vaikus dalyvauti savo teismo procese, įskaitant jų šaukimą į teismą asmeniškai ir šaukimo kopijos nusiuntimą tėvų pareigų turėtojui arba, jei tai prieštarautų vaiko interesams, kitam tinkamam suaugusiajam. Valstybės narės turėtų numatyti praktines vaiko dalyvavimo teismo procese taisykles. Tos taisyklės galėtų apimti nuostatas dėl galimo vaiko laikino pašalinimo iš teismo posėdžio sąlygų;
- (61) šia direktyva nustatytos tam tikros teisės turėtų būti taikomos vaikams, kurie yra perduoti prašomi asmenys, nuo jų sulaukymo vykdančiojoje valstybėje narėje momento;
- (62) Europos arešto orderio vykdymo procedūra yra svarbus valstybių narių bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose elementas. Vykdam tą bendradarbiavimą labai svarbu laikytis Pagrindų sprendime 2002/584/TVR nustatytų terminų. Todėl siekiant užtikrinti, kad vaikai, kurie yra perduoti prašomi asmenys, galėtų visapusiškai pasinaudoti savo teisėmis pagal šią direktyvą vykdam Europos arešto orderio vykdymo procedūrą, turėtų būti laikomasi tų terminų;
- (63) valstybės narės turėtų imtis atitinkamų priemonių siekiant užtikrinti, kad teisėjai ir prokurorai, kurie vykdo baudžiamąjį procesą, kuriame dalyvauja vaikai, turėtų specialią kompetenciją toje srityje arba turėtų realią galimybę dalyvauti specialiuose mokymuose, visų pirma apie vaikų teises, tinkamus apklausos būdus, vaikų psichologiją ir bendravimą vaikams pritaikyta kalba. Valstybės narės taip pat turėtų imtis atitinkamų priemonių siekdamos skatinti rengti tokius specialius mokymus advokatams, kurie susiję su baudžiamuoju procesu, kuriame dalyvauja vaikai;
- (64) siekiant stebėti ir įvertinti šios direktyvos veiksmingumą, reikia, kad iš turimų duomenų būtų renkami atitinkami duomenys, susiję su šioje direktyvoje nustatytų teisių įgyvendinimu. Tokie duomenys yra, be kita ko, teisminių ir teisėsaugos institucijų registruoti duomenys ir, kiek įmanoma, administraciniai duomenys, kuriuos kaupia sveikatos priežiūros ir socialinės gerovės tarnybos, kiek tai susiję su šioje direktyvoje nustatytomis teisėmis, visų pirma susiję su vaikų, kuriems skirtas advokatas, individualių vertinimų, apklausų garso ir vaizdo įrašų ir vaikų, kurių laisvė yra apribota, skaičiumi;

- (65) valstybės narės turėtų laikytis šioje direktyvoje nustatytų teisių ir jas užtikrinti be jokios diskriminacijos, ypač dėl rasės, odos spalvos, lyties, seksualinės orientacijos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, tautinės ar socialinės kilmės, turtingos padėties, negalios ar gimimo;
- (66) šia direktyva puoselėjamos Chartijoje ir EŽTK pripažįstamos pagrindinės teisės ir principai, įskaitant draudimą kankinti ir kitaip nežmoniška ar žeminančiai elgtis, teisę į laisvę ir saugumą, teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, teisę į asmens fizinę neliečiamybę, vaiko teises, neįgaliųjų integraciją, teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, nekaltumo prezumpciją ir teises į gynybą. Šią direktyvą reikėtų įgyvendinti remiantis tomis teisėmis ir principais;
- (67) šioje direktyvoje nustatomos būtiniausios taisyklės. Valstybės narės turėtų galėti išplėsti šioje direktyvoje nustatytas teises, kad užtikrintų aukštesnio lygio apsaugą. Tokia aukštesnio lygio apsauga neturėtų sudaryti kliūčių teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui, kuriomis būtiniausiomis taisyklėmis siekiama palengvinti. Valstybių narių nustatytas apsaugos lygis niekada neturėtų būti žemesnis už Chartijoje arba EŽTK nustatytus standartus, kaip išaiškinta Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo;
- (68) kadangi šios direktyvos tikslų, t. y. nustatyti bendrus būtiniausius procesinių garantijų standartus vaikams, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, valstybės narės negali deramai pasiekti, o dėl jos masto ir poveikio tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi ES sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti;
- (69) pagal prie ES sutarties ir SESV pridėto Protokolo Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės 1 ir 2 straipsnius ir nedarant poveikio to protokolo 4 straipsniui, šios valstybės narės nedalyvauja priimant šią direktyvą, ir ji nėra joms privaloma ar taikoma;
- (70) pagal prie ES sutarties ir SESV pridėto Protokolo Nr. 22 dėl Danijos pozicijos 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą, ir ji nėra jai privaloma ar taikoma;
- (71) pagal 2011 m. rugsėjo 28 d. bendrą valstybių narių ir Komisijos politinį pareiškimą dėl aiškinamųjų dokumentų⁽¹⁾ valstybės narės įsipareigojo pagrįstais atvejais prie pranešimų apie perkėlimo priemones pridėti vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose paaiškinamos direktyvos sudedamųjų dalių ir nacionalinių perkėlimo priemonių atitinkamų dalių sąsajos. Šios direktyvos atveju teisės aktų leidėjas laikosi nuomonės, kad tokių dokumentų perdavimas yra pagrįstas,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis

Dalykas

Šia direktyva nustatomos bendros būtiniausios taisyklės dėl vaikų:

- a) kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese arba
- b) kuriems taikoma Europos arešto orderio vykdymo procedūra pagal Pagrindų sprendimą 2002/584/TVR (toliau – perduoti prašomi asmenys), tam tikrų teisių.

⁽¹⁾ OL C 369, 2011 12 17, p. 14.

*2 straipsnis***Taikymo sritis**

1. Ši direktyva taikoma vaikams, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese. Ji taikoma iki tol, kol bus galutinai išspręstas klausimas, ar įtariamasis arba kaltinamasis padarė nusikalstamą veiką, įskaitant, kai taikoma, baudmės skyrimą ir sprendimą dėl apeliacinio skundo.
2. Ši direktyva taikoma vaikams, kurie yra perduoti prašomi asmenys, nuo jų sulaikymo vykdančiojoje valstybėje narėje momento pagal 17 straipsnį.
3. Ši direktyva arba tam tikros jos nuostatos, išskyrus 5 straipsnį, 8 straipsnio 3 dalies b punktą ir 15 straipsnį, kai tose nuostatose kalbama apie tėvų pareigų turėtoją, taikoma asmenims, kaip nurodyta šio straipsnio 1 ir 2 dalyse, kai tokie asmenys buvo vaikai, kai jų atžvilgiu buvo pradėtas vykdyti teismo procesas, bet kuriems vėliau suėjo 18 metų, ir šios direktyvos ar tam tikrų jos nuostatų taikymas yra tinkamas atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, įskaitant atitinkamo asmens brandą ir pažeidžiamumą. Valstybės narės gali nuspręsti netaikyti šios direktyvos, kai atitinkamam asmeniui sueina 21 metai.
4. Direktyva taikoma vaikams, kurie pradžioje nebuvo įtariamieji ar kaltinamieji, bet tapo įtariamaisiais ar kaltinamaisiais policijos ar kitos teisėsaugos institucijos apklausų metu.
5. Ši direktyva nedaro poveikio nacionalinėms taisyklėms, kuriomis nustatoma baudžiamoji atsakomybė.
6. Nedarant poveikio teisei į teisingą bylos nagrinėjimą, kai tai susiję su nedideliais pažeidimais:
 - a) kai valstybės narės teisėje numatyta, kad sankciją skiria kita valdžios institucija nei jurisdikciją baudžiamosiose bylose turintis teismas, o tokios sankcijos skyrimas gali būti apeliacine tvarka apskūstas ar perduotas tokiam teismui, arba
 - b) kai kaip sankcija negali būti skirtas laisvės atėmimas,

ši direktyva taikoma tik jurisdikciją baudžiamosiose bylose turinčiame teisme vykstančiam procesui.

Bet kuriuo atveju ši direktyva taikoma visa, jei iš vaiko laisvė yra atimta, nepriklausomai nuo baudžiamojo proceso stadijos.

*3 straipsnis***Terminų apibrėžtys**

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) Vaikas – jaunesnis nei 18 metų asmuo;
- 2) tėvų pareigų turėtojas – bet kuris asmuo, turintis tėvų pareigas vaikui;
- 3) tėvų pareigos – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu, įskaitant globos teises ir bendravimo teises.

Atsižvelgiant į pirmos pastraipos 1 punktą, jeigu neaišku, ar asmeniui suėjo 18 metų, preziumuojama, kad tas asmuo yra vaikas.

4 straipsnis

Teisė į informaciją

1. Valstybės narės užtikrina, kad kai vaikams pranešama, kad jie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, jie būtų nedelsiant informuoti apie savo teises pagal Direktyvą 2012/13/ES ir apie bendrus proceso eigos aspektus.

Valstybės narės užtikrina, kad vaikai taip pat būtų informuojami apie šioje direktyvoje nustatytas teises. Ta informacija suteikiama:

- a) nedelsiant, kai vaikams pranešama, kad jie yra įtariamieji arba kaltinamieji, apie:
- i) teisę į tai, kad tėvų pareigų turėtojas būtų informuotas, kaip numatyta 5 straipsnyje;
 - ii) teisę į advokato pagalbą, kaip numatyta 6 straipsnyje;
 - iii) teisę į privatumo apsaugą, kaip numatyta 14 straipsnyje;
 - iv) teisę būti lydimam tėvų pareigų turėtojo kitose proceso stadijose nei teismo posėdžiai, kaip numatyta 15 straipsnio 4 dalyje;
 - v) teisę į teisinę pagalbą, kaip numatyta 18 straipsnyje;
- b) anksčiausioje tinkamoje proceso stadijoje apie:
- i) teisę į individualų vertinimą, kaip numatyta 7 straipsnyje;
 - ii) teisę į sveikatos patikrinimą, įskaitant teisę į medicininę pagalbą, kaip numatyta 8 straipsnyje;
 - iii) teisę apriboti laisvės atėmimą ir naudoti alternatyvias priemones, įskaitant teisę į reguliarią sulaikymo peržiūrą, kaip numatyta 10 ir 11 straipsniuose;
 - iv) teisę būti lydimam tėvų pareigų turėtojo teismo posėdžiuose, kaip numatyta 15 straipsnio 1 dalyje;
 - v) teisę asmeniškai dalyvauti teismo posėdyje, kaip numatyta 16 straipsnyje;
 - vi) teisę į veiksmingas teisių gynimo priemones, kaip numatyta 19 straipsnyje;
- c) atimant laisvę – apie teisę į specialias sąlygas laisvės atėmimo metu, kaip numatyta 12 straipsnyje.
2. Valstybės narės užtikrina, kad 1 dalyje nurodyta informacija būtų suteikiama raštu, žodžiu arba abiem būdais paprasta ir suprantama kalba ir kad būtų pažymima, jog suteikta informacija laikantis dokumentavimo tvarkos pagal nacionalinę teisę.

3. Kai vaikams pateikiamas pranešimas apie teises pagal Direktyvą 2012/13/ES, valstybės narės užtikrina, kad į tokį pranešimą būtų įtraukta nuoroda ir į jų teises pagal šią direktyvą.

5 straipsnis

Vaiko teisė į tai, kad būtų informuotas tėvų pareigų turėtojas

1. Valstybės narės užtikrina, kad tėvų pareigų turėtojui kuo greičiau būtų suteikta informacija, kurią tas vaikas turi teisę gauti pagal 4 straipsnį.

2. 1 dalyje nurodyta informacija pateikiama kitam atitinkamam vaiko nurodytam ir kompetentingos institucijos tokiu pripažintam suaugusiajam, kai tos informacijos teikimas tėvų pareigų turėtojui:

- a) prieštarautų vaiko interesams;
- b) yra neįmanomas, kadangi dėjus pagrįstas pastangas su tėvų pareigų turėtoju nėra galimybės susisiekti arba jo asmens tapatybė yra nežinoma;
- c) remiantis objektyviomis ir faktinėmis aplinkybėmis galėtų iš esmės pakenkti baudžiamajam procesui.

Kai vaikas nenurodė kito tinkamo suaugusiojo arba kai vaiko nurodytas suaugusysis kompetentingai institucijai nepriimtinas, kompetentinga institucija, atsižvelgdama į vaiko interesus, paskiria kitą asmenį ir suteikia jam informaciją. Tas asmuo gali būti institucijos arba kitos institucijos, atsakingos už vaikų apsaugą ar gerovę, atstovas.

3. Kai aplinkybės, dėl kurių buvo taikytas 2 dalies a, b arba c punktas, išnyksta, visa informacija, kurią vaikas gauna pagal 4 straipsnį ir kuri išlieka aktuali proceso eigai, suteikiama tėvų pareigų turėtojui.

6 straipsnis

Advokato pagalba

1. Vaikai, kurie yra įtariamieji arba kaltinamieji baudžiamajame procese, turi teisę turėti advokatą pagal Direktyvą 2013/48/ES. Jokia šios direktyvos, visų pirma šio straipsnio, nuostata nedaro poveikio tai teisei.

2. Valstybės narės užtikrina, kad vaikai gautų advokato pagalbą pagal šį straipsnį tam, kad jie galėtų veiksmingai naudotis teisėmis į gynybą.

3. Valstybės narės užtikrina, kad vaikams būtų teikiama advokato pagalba nedelsiant, kai jiems pranešama, kad jie yra įtariamieji ar kaltinamieji. Bet koku atveju vaikai gauna advokato pagalbą nuo to iš šių momentų, kuris įvyksta anksčiausiai:

- a) prieš juos apklausiant policijoje ar kitoje teisėsaugos ar teisminėje institucijoje;
- b) tyrimo arba kitoms kompetentingoms institucijoms atliekant tyrimo ar kitus įrodymų rinkimo veiksmus pagal 4 dalies c punktą;
- c) nepagrįstai nedelsiant nuo laisvės atėmimo momento;
- d) kai jie šaukiami atvykti į teismą, turintį jurisdikciją baudžiamosiose bylose, deramu laiku prieš jiems atvykstant į tą teismą.

4. Advokato pagalba apima šiuos elementus:

- a) valstybės narės užtikrina, kad vaikai turėtų teisę be pašalinių susitikti ir bendrauti su jiems atstovaujančiu advokatu, be kita ko, prieš apklausą policijoje ar kitoje teisėsaugos ar teisminėje institucijoje;
- b) valstybės narės užtikrina, kad vaikai gautų advokato pagalbą per apklausą ir kad advokatas galėtų veiksmingai dalyvauti apklausoje. Toks dalyvavimas vykdomas laikantis nacionalinės teisės procedūrų, jei tokiomis procedūromis nedaromas poveikis veiksmingam naudojimuisi atitinkama teise ar tos teisės esmei. Jei advokatas dalyvauja apklausoje, tokio dalyvavimo faktas pažymimas laikantis dokumentavimo tvarkos pagal nacionalinę teisę;

c) valstybės narės užtikrina, kad vaikai gautų bent advokato pagalbą atliekant nurodytus tyrimo ar įrodymų rinkimo veiksmus, kai tie veiksmai numatyti pagal nacionalinę teisę ir jei reikalaujama ar leidžiama, kad įtariamasis ar kaltinamasis atitinkamame veiksme dalyvautų; šie veiksmai yra:

- i) asmens atpažinimas;
- ii) akistatos;
- iii) nusikaltimo atkūrimas.

5. Valstybės narės gerbia vaikų ir jų advokato bendravimo konfidencialumą naudojantis šioje direktyvoje numatyta teise gauti advokato pagalbą. Toks bendravimas apima susitikimus, korespondenciją, pokalbius telefonu ir kitų pagal nacionalinę teisę leidžiamų formų bendravimą.

6. Su sąlyga, kad tai atitinka teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, valstybės narės gali nukrypti nuo 3 dalies, kai advokato pagalba neproporcinga atsižvelgiant į bylos aplinkybes, įtariamos nusikalstamos veikos sunkumą, bylos sudėtingumą ir priemones, kurių būtų galima imtis dėl tokios nusikalstamos veikos, suprantant, kad pirmiausia visada vadovaujama vaiko interesais.

Bet kuriuo atveju valstybės narės užtikrina, kad vaikai gautų advokato pagalbą:

- a) kai jie pristatomi kompetentingam teismui ar teisėjui, kad būtų priimtas sprendimas dėl sulaikymo bet kurioje proceso stadijoje pagal šios direktyvos taikymo sritį, ir
- b) per sulaikymą.

Valstybės narės taip pat užtikrina, kad laisvės atėmimas nebūtų skiriamas kaip bausmė už nusikalstamą veiką, nebent vaikas gavo tokią advokato pagalbą, kad jam buvo suteikta galimybė veiksmingai naudotis savo teisėmis į gynybą ir, bet kuriuo atveju, per teismo posėdžius.

7. Tais atvejais, kai vaikui turi būti teikiama advokato pagalba pagal šį straipsnį, tačiau advokatas nedalyvauja, kompetentingos institucijos atideda vaiko apklausą arba kitus tyrimo ar įrodymų rinkimo veiksmus, numatytus 4 dalies c punkte, pagrįstam laikotarpiui, kad galėtų atvykti advokatas, arba tais atvejais, kai vaikas nenurodė advokato, surasti vaikui advokatą.

8. Išskirtinėmis aplinkybėmis ir tik ikiteisminio tyrimo stadijoje valstybės narės gali laikinai nukrypti nuo 3 dalyje numatytų teisių taikymo, jei, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, tai pateisinama dėl vienos iš šių įtikinamų priežasčių:

- a) kai yra neatidėliotina būtinybė išvengti sunkių neigiamų pasekmių asmens gyvybei, laisvei arba fizinei neliečiamybei;
- b) kai tyrimo institucijos turi skubiai imtis veiksmų, kad būtų užkirstas kelias dėl sunkios nusikalstamos veikos pradėtam baudžiamajam procesui kylančiam dideliu pavojumi.

Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos institucijos, taikydamos šią dalį, atsižvelgtų į vaiko interesus.

Sprendimą tęsti apklausą be advokato pagal šią dalį kiekvienu konkrečiu atveju priima arba teisminė institucija, arba kita kompetentinga institucija su sąlyga, kad sprendimui gali būti taikoma teisminė peržiūra.

7 straipsnis

Teisė į individualų vertinimą

1. Valstybės narės užtikrina, kad būtų atsižvelgta į specialius vaikų poreikius apsaugos, švietimo, mokymo ir socialinės integracijos srityje.

2. Tuo tikslu vaikai, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamajame procese, vertinami individualiai. Atliekant individualų vertinimą visų pirma atsižvelgiama į vaiko asmenybę ir brandą, vaiko ekonominę, socialinę ir šeimos aplinką, ir į konkretų pažeidžiamumą, kurį tas vaikas gali turėti.
3. Individualaus vertinimo mastas ir išsamumas gali skirtis priklausomai nuo bylos aplinkybių, priemonių, kurių būtų galima imtis, jeigu vaikas būtų pripažintas kaltu padaręs įtariamą nusikalstamą veiką, taip pat nuo to, ar pastaruoju metu buvo atliktas vaiko individualus vertinimas.
4. Per individualų vertinimą, laikantis dokumentavimo tvarkos atitinkamoje valstybėje narėje, nustatoma ir pažymima tokia informacija apie vaiko individualias savybes ir aplinkybes, kuri galėtų būti naudinga kompetentingoms institucijoms:
 - a) nustatant, ar reikia imtis kokios nors konkrečios priemonės, kuri būtų naudinga vaikui;
 - b) įvertinant vaikui taikomų visų atsargumo priemonių tinkamumą ir veiksmingumą;
 - c) priimant sprendimą ar imantis veiksmų baudžiamajame procese, įskaitant bausmės skyrimą.
5. Individualus vertinimas atliekamas anksčiausioje tinkamoje proceso stadijoje ir, laikantis 6 dalies nuostatų, iki priimant kaltinamąjį aktą.
6. Jeigu individualus vertinimas neatliktas, vis tiek galima pateikti kaltinamąjį aktą, su sąlyga, kad tai atitinka vaiko interesus ir kad bet koku atveju individualus vertinimas atliekamas prieš prasidedant teismo posėdžiui.
7. Individualūs vertinimai atliekami glaudžiai dalyvaujant vaikui. Juos atlieka kvalifikuoti asmenys, kuo labiau taikydami daugiadalykį požiūrį ir prireikus dalyvaujant tėvų pareigų turėtojui arba kitam tinkamam suaugusiajam, kaip nurodyta 5 ir 15 straipsniuose, ir (arba) atitinkamos srities specialistui.
8. Jeigu aplinkybės, kurios yra individualaus vertinimo pagrindas, labai pasikeičia, valstybės narės užtikrina, kad individualus vertinimas būtų atnaujinamas per visą baudžiamąjį procesą.
9. Valstybės narės gali nesilaikyti pareigos atlikti individualų vertinimą, kai tokia nukrypti leidžianti nuostata pateisinama bylos aplinkybėmis, su sąlyga, kad tai atitinka vaiko interesus.

8 straipsnis

Teisė į sveikatos patikrinimą

1. Valstybės narės užtikrina, kad vaikai, iš kurių atimta laisvė, nepagrįstai nedelsiant turėtų teisę pasitikrinti sveikatą, visų pirma siekiant įvertinti jų bendrą fizinę ir psichinę būklę. Sveikatos patikrinimas turi būti kuo mažiau invazinis ir jį turi atlikti gydytojas ar kitas kvalifikuotas specialistas.
2. Į sveikatos patikrinimo rezultatus atsižvelgiama įvertinant vaiko pajėgumą dalyvauti apklausoje, vykdant kitus tiriamuosius ar įrodymų rinkimo veiksmus ar priemones, kurių prieš jį imamasi ar ketinama imtis.
3. Sveikatos patikrinimas atliekamas arba kompetentingų institucijų iniciatyva, visų pirma kai tokia patikra turi būti atlikta dėl tam tikrų sveikatos būklės požymių, arba paprašius bet kuriam iš šių asmenų:
 - a) vaikui;
 - b) tėvų pareigų turėtojui arba kitam tinkamam suaugusiajam, kaip nurodyta 5 ir 15 straipsniuose;
 - c) vaiko advokatui.

4. Sveikatos patikrinimo išvados išdėstomos raštu. Prireikus suteikiama medicininė pagalba.
5. Valstybės narės užtikrina, kad prireikus būtų atliktas kitas sveikatos patikrinimas.

9 straipsnis

Apklauso garso ir vaizdo įrašai

1. Valstybės narės užtikrina, kad baudžiamojo proceso metu atliekant vaikų apklausą policijoje ar kitoje teisėsaugos institucijoje būtų daromas garso ir vaizdo įrašas, kai tai proporcinga atsižvelgiant į bylos aplinkybes, be kita ko atsižvelgiant į tai, ar dalyvauja advokatas ir ar iš vaiko atimta laisvė, su sąlyga, kad pirmiausia visada vadovaujamosi vaiko interesais.
2. Nedarant garso ir vaizdo įrašų, apklausa registruojama kitu atitinkamu būdu, kaip antai surašant protokolą, kuris turi būti tinkamai patikrinamas.
3. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis galimybei užduoti klausimus tik siekiant nustatyti vaiko tapatybę nedarant garso ir vaizdo įrašo.

10 straipsnis

Laisvės atėmimo apribojimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad vaiko laisvės atėmimas bet kurioje proceso stadijoje būtų taikomas kuo trumpiau. Turi būti tinkamai atsižvelgta į vaiko amžių ir padėtį bei konkrečias bylos aplinkybes.
2. Valstybės narės užtikrina, kad laisvės atėmimas, visų pirma sulaikymas, būtų taikomas vaikams tik kraštutiniu atveju. Valstybės narės užtikrina, kad bet koks sulaikymas būtų grindžiamas pagrįstu sprendimu, kuriam būtų galima taikyti teismo atliekamą teisminę peržiūrą. Tokiam sprendimui taip pat gali būti taikoma reguliari peržiūra pagrįstais laikotarpiais, kurią atlieka teismas *ex officio* arba ji atliekama vaiko, vaiko advokato arba teisminės institucijos, kuri nėra teismas, prašymu. Nedarant poveikio teismų nepriklausomumui valstybės narės užtikrina, kad sprendimai, kurie turi būti priimami pagal šią dalį, būtų priimami nepagrįstai nedelsiant.

11 straipsnis

Alternatyvios priemonės

Valstybės narės užtikrina, kad tuo atveju, kai įmanoma, kompetentingos institucijos vietoj sulaikymo taikytų jam alternatyvias priemones (toliau – alternatyvios priemonės).

12 straipsnis

Specialios sąlygos laisvės atėmimo atveju

1. Valstybės narės užtikrina, kad sulaikyti vaikai būtų laikomi atskirai nuo suaugusiųjų, nebent laikoma, kad tai neatitiktų vaiko interesų.

2. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad policijos areštinėje vaikai būtų laikomi atskirai nuo suaugusiųjų, nebent:
 - a) laikoma, kad tai neatitiktų vaiko interesų, arba
 - b) išskirtinėmis aplinkybėmis to padaryti praktiškai neįmanoma, nes vaikai laikomi kartu su suaugusiais suderintu su vaiko interesais būdu.
3. Nedarant poveikio 1 daliai, kai sulaikytam vaikui sukanka 18 metų, valstybės narės suteikia galimybę laikyti tą asmenį atskirai nuo kitų sulaikytų suaugusiųjų pagrįstais atvejais, atsižvelgdamos į atitinkamo asmens aplinkybes, su sąlyga, kad tai atitinka vaikų, kurie laikomi sulaikyti su tuo asmeniu, interesus.
4. Nedarant poveikio 1 daliai ir atsižvelgiant į 3 dalį vaikai gali būti laikomi sulaikyti su jaunais suaugusiais, jei tai neprieštaruja vaiko interesams.
5. Vaikų sulaikymo atveju valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad:
 - a) užtikrintų ir išsaugotų jų sveikatą ir jų fizinį bei protinį vystymąsi;
 - b) užtikrintų jų, įskaitant vaikus, turinčius psichinę, sensorinę ar mokymosi negalią, teisę į švietimą ir mokymąsi;
 - c) užtikrintų veiksmingą ir reguliarių jų teisės į šeimos gyvenimą taikymą;
 - d) užtikrintų galimybę dalyvauti programose, kuriomis skatinamas jų vystymasis ir jų reintegracija į visuomenę, ir
 - e) užtikrintų pagarbą jų religijos ar tikėjimo laisvei.

Priemonės, kurių imamasi pagal šią dalį, turi būti proporcingos ir tinkamos sulaikymo trukmei.

Pirmos pastraipos a ir e punktai taip pat taikomi kitiems nei sulaikymas laisvės atėmimo atvejams. Priemonės, kurių imamasi, turi būti proporcingos ir tinkamos tokiems laisvės atėmimo atvejams.

Pirmos pastraipos b, c ir d punktai taikomi kitiems nei sulaikymas laisvės atėmimo atvejams tik tiek, kiek tai tinkama ir proporcinga atsižvelgiant į tokių atvejų pobūdį ir trukmę.

6. Valstybės narės deda pastangas siekdamos užtikrinti, kad vaikai, iš kurių atimta laisvė, galėtų kuo greičiau susitikti su tėvų pareigų turėtoju, kai toks susitikimas atitinka tyrimo ir veiksmų reikalavimus. Šia dalimi nedaromas poveikis kito tinkamo suaugusiojo nurodymui ar paskyrimui pagal 5 arba 15 straipsnį.

13 straipsnis

Savalaikis ir kruopštus bylų nagrinėjimas

1. Valstybės narės imasi visų reikiamų priemonių užtikrinti, kad baudžiamasis procesas, kuriame dalyvauja vaikai, būtų vykdomas skubiai ir su deramu kruopštumu.
2. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių užtikrinti, kad su vaikais visuomet būtų elgiamasi taip, kad būtų saugomas jų orumas ir atsižvelgiant į jų amžių, brandą bei supratimo lygį ir atsižvelgiant į visus specialius poreikius, įskaitant visus bendravimo sunkumus, kurių jie gali turėti.

14 straipsnis

Teisė į privatumo apsaugą

1. Valstybės narės užtikrina, kad baudžiamąjį proceso metu būtų apsaugotas vaikų privatumas.
2. Tuo tikslu valstybės narės arba numato, kad teismo posėdžiai, kuriuose dalyvauja vaikai, paprastai vyktų nedalyvaujant visuomenei, arba leidžia teismams ar teisėjams nuspręsti rengti tokius posėdžius nedalyvaujant visuomenei.
3. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių užtikrinti, kad 9 straipsnyje nurodyti įrašai nebūtų viešinami.
4. Valstybės narės, gerbdamos žodžio ir informacijos laisvę bei žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą, skatina žiniasklaidą imtis savireguliacijos priemonių, kad būtų pasiekti šiame straipsnyje nustatyti tikslai.

15 straipsnis

Vaiko teisė proceso metu būti lydimam tėvų pareigų turėtojo

1. Valstybės narės užtikrina, kad vaikai turėtų teisę būti lydimi tėvų pareigų turėtojo teismo posėdžiuose, kuriuose jie dalyvauja.
2. Vaikas turi teisę būti lydimas kito tinkamo suaugusiojo, kurį nurodė vaikas ir kuris tokiu pripažintas kompetentingos institucijos, kai vaiką per teismo posėdžius lydintį tėvų pareigų turėtojo dalyvavimas:
 - a) prieštarauja vaiko interesams;
 - b) yra neįmanomas, kadangi dėl pagrįstas pastangas su tėvų pareigų turėtoju nėra galimybės susisiekti arba jo asmens tapatybė yra nežinoma, arba
 - c) remiantis objektyviomis ir faktinėmis aplinkybėmis, iš esmės pakenktų baudžiamajam procesui.

Kai vaikas nenurodė kito tinkamo suaugusiojo arba kai vaiko nurodytas suaugusysis kompetentingai institucijai nepriimtinas, kompetentinga institucija, atsižvelgdama į vaiko interesus, paskiria kitą asmenį lydėti vaiką. Tas asmuo gali būti institucijos arba kitos institucijos, atsakingos už vaikų apsaugą ar gerovę, atstovas.

3. Kai aplinkybės, dėl kurių buvo taikomi 2 dalies a, b ar c punktai, išnyksta, vaikas turi teisę būti lydimas tėvų pareigų turėtojo per likusius teismo posėdžius.
4. Be 1 dalyje numatytos teisės valstybės narės užtikrina, kad vaikai turėtų teisę būti lydimi tėvų pareigų turėtojo ar kito tinkamo suaugusiojo, kaip nurodyta 2 dalyje, per kitas proceso stadijas nei teismo posėdžiai, kuriuose dalyvauja vaikas, jeigu, kompetentingos institucijos manymu:
 - a) tai, kad vaikas būtų lydimas to asmens, atitinka vaiko interesus, ir
 - b) to asmens dalyvavimas nedarys poveikio baudžiamajam procesui.

16 straipsnis

Vaikų teisė asmeniškai atvykti į savo teismo posėdį ir jame dalyvauti

1. Valstybės narės užtikrina, kad vaikai turėtų teisę dalyvauti savo teismo posėdyje, ir imasi visų reikalingų priemonių, kad jie teismo posėdyje galėtų dalyvauti veiksmingai, įskaitant suteikiant jiems galimybę būti išklaustytiems ir išreikšti savo nuomonę.
2. Valstybės narės užtikrina, kad vaikams, kurie nedalyvavo savo teismo posėdyje, būtų suteikta teisė į kitą teismo posėdį arba į kitą teisių gynimo priemonę pagal Direktyvą (ES) 2016/343 ir vadovaujantis joje nustatytais sąlygomis.

17 straipsnis

Europos arešto orderio vykdymo procedūra

Valstybės narės užtikrina, kad 4, 5, 6 ir 8 bei 10–15 ir 18 straipsniuose nurodytos teisės būtų taikomos *mutatis mutandis* perduoti prašomų vaikų atžvilgiu vykdančiojoje valstybėje narėje po jų sulaikymo pagal Europos arešto orderio vykdymo procedūrą.

18 straipsnis

Teisė į teisinę pagalbą

Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinėmis teisinės pagalbos nuostatomis būtų veiksmingai užtikrinama teisė į advokato pagalbą pagal 6 straipsnį.

19 straipsnis

Teisių gynimo priemonės

Valstybės narės užtikrina, kad vaikams, kurie yra įtariamieji ar kaltinamieji baudžiamosiose bylose, ir vaikams, kurie yra prašomi perduoti asmenys, būtų numatytos veiksmingos teisių gynimo priemonės pagal nacionalinę teisę, kuriomis jie galėtų pasinaudoti tais atvejais, kai pažeidžiamos jų teisės pagal šią direktyvą.

20 straipsnis

Mokymas

1. Valstybės narės užtikrina, kad teisėsaugos institucijų ir sulaikymo įstaigų darbuotojai, dirbantys su vaikų bylomis, būtų specialiai, pagal jų bendravimo su vaikais lygį apmokomi apie vaikų teises, tinkamus apklausos metodus, vaikų psichologiją ir bendravimą vaikui pritaikyta kalba.
2. Nedarant poveikio teismų nepriklausomumui ir teismų darbo organizavimo skirtumams valstybėse narėse bei tinkamai atsižvelgiant į asmenų, atsakingų už teisėjų ir prokurorų mokymą, vaidmenį, valstybės narės imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų, jog teisėjai ir prokurorai, kurie vykdo baudžiamąjį procesą, kuriame dalyvauja vaikai, turėtų specialią kompetenciją toje srityje, veiksmingą galimybę dalyvauti specialiuose mokymuose arba turėtų jas abi.

3. Tinkamai atsižvelgiant į teisinės profesijos nepriklausomumą ir asmenų, atsakingų už advokatų mokymus, vaidmenį, valstybės narės imasi atitinkamų priemonių, kad skatintų rengti specialius mokymus, kaip nurodyta 2 dalyje, advokatams, kurie susiję su baudžiamuoju procesu, kuriame dalyvauja vaikai.

4. Pasitelkdamos savo viešąsias tarnybas arba finansuodamos vaikų rėmimo organizacijas, valstybės narės skatina iniciatyvas, pagal kurias vaikams paramą ir atkuriamojo teisingumo paslaugas teikiantys subjektai būtų adekvačiai, atsižvelgiant į jų bendravimą su vaikais, mokomi ir laikytųsi profesinių reikalavimų, siekiant užtikrinti, kad tokios paslaugos būtų teikiamos nešališkai, pagarbiai ir profesionaliai.

21 straipsnis

Duomenų rinkimas

Valstybės narės ne vėliau kaip 2021 m. birželio 11 d., o po to kas trejus metus siunčia Komisijai turimus duomenis, rodančius, kaip įgyvendinamos šioje direktyvoje nustatytos teisės.

22 straipsnis

Išlaidos

Valstybės narės padengia išlaidas, patirtas taikant 7, 8 ir 9 straipsnius, neatsižvelgiant į proceso baigtį, nebent išlaidos, patirtos taikant 8 straipsnį, būtų padengtos pagal sveikatos draudimą.

23 straipsnis

Draudimas bloginti sąlygas

Jokia šios direktyvos nuostata negali būti aiškinama kaip ribojanti teises ir procesines garantijas, kurios užtikrinamos pagal Chartiją, EŽTK ar kitas susijusias tarptautinės teisės, visų pirma JT vaiko teisių konvencijos, nuostatas arba bet kurios valstybės narės teisės nuostatas, kuriose numatoma aukštesnio lygio apsauga, arba kaip nukrypstanti nuo jų.

24 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo 2019 m. birželio 11 d. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.

25 straipsnis

Ataskaita

Ne vėliau kaip 2022 m. birželio 11 d. Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia ataskaitą, kurioje įvertinama, koku mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad būtų laikomasi šios direktyvos, ir vertinimą, kaip taikomas 6 straipsnis, prireikus kartu pateikdama pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

26 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

27 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva pagal Sutartis skirta valstybėms narėms.

Priimta Strasbūre 2016 m. gegužės 11 d.

Europos Parlamento vardu

Pirmininkas

M. SCHULZ

Tarybos vardu

Pirmininkė

J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
